

Adroddiad i'r	Pwyllgor Craffu Perfformiad
Dyddiad y cyfarfod	1 Hydref 2020
Aelod/Swyddog Arweiniol	Y Cyngorydd Hugh Evans a'r Cyngorydd Mark Young/Emlyn Jones, Pennaeth Cynllunio, Gwarchod y Cyhoedd a Gwasanaethau Cefn Gwlad
Awdur yr Adroddiad	Emlyn Jones, Pennaeth Cynllunio, Gwarchod y Cyhoedd a Gwasanaethau Cefn Gwlad
Teitl	Archwilio'r cynllun adfer ar ôl Covid-19 ar gyfer y flaenoriaeth adfer cymorth i fusnesau

1. Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

1.1. Mae'r adroddiad yn ymwneud â chynlluniau adfer cymorth i fusnesau'r Cyngor.

2. Beth yw'r rheswm dros wneud yr adroddiad hwn?

2.1. Lluniwyd yr adroddiad hwn er mwyn rhoi cyfle i Aelodau archwilio cynllun adfer y Cyngor mewn perthynas â chymorth i fusnesau a deall y cynnydd a wnaed hyd yma yn ogystal â'r ymgysylltiad gyda swyddfa Rhaglen Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru (BUEGC) mewn perthynas ag adferiad economaidd.

3. Beth yw'r Argymhellion?

3.1. Cefnogi swyddogion o ran y gwaith sydd wedi'i wneud mewn perthynas â chefnogi busnesau o fewn y Sir a'u cyfraniad parhaus at waith adferiad economaidd rhanbarthol mewn partneriaeth â Swyddfa Rhaglen BUEGC a Llywodraeth Cymru (LIC).

3.2. Cyngori swyddogion ynghylch unrhyw feysydd craffu mewn perthynas â'r flaenoriaeth hon.

4. Manylion yr Adroddiad

4.1. Mae'r Coronafeirws yn argyfwng iechyd cyhoeddus, ond mae'r effaith ar yr economi a busnesau hefyd yn hollbwysig. Caewyd canolfannau'r dref, dywedwyd wrth ddefnyddwyr am aros gartref ac fe wnaeth Sir Ddinbych brofi'r effaith uniongyrchol wrth i fusnesau gau. Mae'n bosibl hefyd y bydd ein busnesau a

chanol ein trefi'n cael trafferth adfer yn y tymor canolig a'r hirdymor. Mae'n bosibl na fydd rhai busnesau'n gallu adfer o gwbl.

- 4.2. Mae economi Sir Ddinbych yn amrywiol. Manwerthu, hamdden a thwristiaeth yw'r cyflogwyr mwyaf yn y Gogledd, a thwristiaeth ac amaethyddiaeth yw'r sectorau allweddol yn y De. Mae Parc Busnes Llanelwy a nifer o ystadau diwydiannol llai hefyd yn ganolfannau cyflogaeth pwysig ar draws y Sir. Mae tirwedd ac amgylchedd Sir Ddinbych yn gryfder economaidd pwysig sy'n denu ymwelwyr a buddsoddiad.
- 4.3. Mae'r diwydiant Twristiaeth yn cyfrif am £509 miliwn o economi Sir Ddinbych. Fe wnaeth y cyfnod clo ddod â hynny i stop. Yn 2018, roedd 3,625 o fusnesau wedi cofrestru at ddibenion TAW o fewn y Sir. Mae'r mwyafrif o'r busnesau hyn yn rhai micro neu fychan eu natur, gydag 88% yn cyflogi llai na 10 o bobl. Mae 98.5% o'r busnesau wedi cofrestru fel busnesau bach (llai na 250 o gyflogwyr).
- 4.4. Dim ond 10 busnes oedd yn cyflogi mwy na 250 o bobl o fewn y Sir yn 2018, gan gynrychioli 0.275% o'r holl fusnesau.
- 4.5. Byddwn yn ymgymryd ag adferiad economaidd ar lefel genedlaethol, rhanbarthol a lleol. Bydd hyn yn cynnwys llywodraeth leol a chanolog yn ogystal â'r sector preifat.
- 4.6. Mae LIC a BUEGC yn datblygu cynllun adfer cymorth i fusnesau ac economaidd cenedlaethol a rhanbarthol. Mae CSDd yn cyfrannu at y cynllun hwnnw yn ystod y cam llunio yn ogystal â'r camau gweithredu a llywodraethu. Sefydlwyd cyfarfodydd wythnosol o'r BUEGC, LIC a'r 6 Awdurdod Lleol yn dilyn y cyfnod clo i rannu arferion da, sicrhau cydlyniad ar draws y rhanbarth a darparu cymorth a chyngor. Mae'r cyfarfodydd hyn wedi parhau.
- 4.7. Comisiynodd y BUEGC arolwg o fusnesau ar draws Gogledd Cymru i gael gwell dealltwriaeth o effaith y pandemig ar fusnesau a pha gymorth sydd ei angen i adfer. Dosbarthwyd yr arolwg ar draws bob un o'n rhwydweithiau busnes ac fe wnaeth dros 200 o fusnesau gwblhau'r arolwg. Mae Atodiad 1 yn darparu adroddiad o ganfyddiadau arolwg Sir Ddinbych. Mae adroddiad rhanbarthol wedi cael ei gynhyrchu hefyd er mwyn llywio'r dull rhanbarthol.

4.8. Bydd canfyddiadau'r arolwg yn ogystal â gwybodaeth arall yn cael ei defnyddio i lywio darn pellach o waith a gaiff ei gomisiynu gan y BUEGC er mwyn deall effaith y pandemig ar sectorau penodol yn well ac er mwyn dechrau datblygu cynllun adfer economaidd rhanbarthol gan gynnwys ymyraethau tymor byr a chanolig.

4.9 Mae'r Cyngor yn cymryd camau uniongyrchol ac anuniongyrchol er mwyn annog a chefnogi adferiad economaidd a busnesau.

- Mae'r Cyngor wedi cytuno i nifer o themâu adfer.
- Mae cymorth i fusnesau yn un o'r themâu adfer, gyda'r nod cyffredinol o helpu ein busnesau i adfer yn dilyn y pandemig Covid-19.
- Cynhyrchir cynllun adfer ar gyfer bob thema. Caiff y cynllun ei gynhyrchu gan y swyddog arweiniol mewn ymgynghoriad â'r Aelod Arweiniol a phartneriaid a gwasanaethau allweddol Cyngor Sir Ddinbych. Yn dilyn hynny, caiff y cynllun ei gyflwyno i'r Uwch Dîm Arweinyddiaeth, Sesiwn Briffio'r Cabinet ac Arweinwyr Grwpiau gwleidyddol.

4.10 Mae'r cynllun adfer Cymorth i Fusnesau wedi'i atodi fel Atodiad 2. Mae gan y Thema Adfer Cymorth i Fusnesau 4 o is-themâu sy'n gydgysylltiol, sef

- Canol Trefi - Mike Jones, Swyddog Arweiniol
- Cyswllt Busnesau - Gareth Roberts, Swyddog Arweiniol
- Twristiaeth - Peter Mcdermott, Swyddog Arweiniol
- Caffael - Helen Makin, Swyddog Arweiniol

Mae gan bob is-thema swyddog arweiniol a fydd yn cynhyrchu cynllun adfer ar eu cyfer.

Mae'r cynlluniau ar gyfer bob is-thema ar gamau gwahanol o ran eu datblygiad, fodd bynnag, mae llawer iawn o waith cefnogi 'busnes fel arfer' yn mynd rhagddo.

5. Canol Trefi

5.1. Gellir dod o hyd i gynllun gweithredu Canol Trefi yn Atodiad 3 i'r adroddiad. Mae'r cynllun hwn wedi'i baratoi'n drylwyr ac wedi'i gyflwyno i'r Uwch Dîm Arweinyddiaeth, Sesiwn Briffio'r Cabinet ac Arweinwyr Grŵp. Sefydlwyd Grŵp Gorchwyl Canol Trefi a chynhaliwyd y cyfarfod cyntaf ym mis Mehefin 2020 ac mae wedi cyfarfod o leiaf bob pythefnos ers hynny. Mae'r Grŵp Gorchwyl yn cynnwys swyddogion o nifer o wasanaethau ar draws y Cyngor, yn ogystal â

chynrychiolwyr o grwpiau busnes, yr Heddlu, Iechyd Cyhoeddus Cymru, Vision Support a'r Bartneriaeth Rheoli Cyrchfan Twristiaeth. Mae'r swyddogion Cyngor ar y grŵp yn cynnwys cynrychiolwyr o'r Adrannau Traffig; Gwarchod y Cyhoedd; Datblygu Economaidd a Busnes; Cludiant Teithwyr; Cyfathrebu; Twristiaeth; Strydwedd; Asedau Priffyrdd; Hamdden Sir Ddinbych; a Chontractau a Chyfleusterau.

Nod cyffredinol y Grŵp Gorchwyl yw helpu i gefnogi a chynnal y broses o ailagor canol ein trefi yn dilyn Covid-19.

6. Cyswllt Busnes

Mae'r is-thema hon yn ymwneud â sut fydd y Cyngor yn cefnogi busnesau drwy ein cymorth rheoleiddiol a gweithgareddau cymorth ehangach i fusnesau. Ymgynghorwyd â'r Aelodau Arweiniol ar y cynllun gweithredu hwn a chaiff ei gyflwyno i'r Uwch Dîm Arweinyddiaeth ar 15 Hydref.

Roedd llawer o'r gwaith cynnar a gwblhawyd fel rhan o'r adferiad cymorth i fusnesau yn ymwneud â sicrhau fod busnesau'n gallu cael mynediad at y cymorth ariannol yr oeddent yn gymwys ar ei gyfer. Gweithiodd y tîm Datblygu Economaidd a Busnes gyda Chyfraddau Busnes i gysylltu (gwneud galwadau ffôn ac anfon negeseuon e-bost) â nifer o fusnesau nad oeddent wedi ymgeisio am y grant Ardrethi Annomestig. Cysylltwyd â channoedd o fusnesau i'w hannog nhw i ymgeisio am y grant i sicrhau ein bod yn gwneud y mwyaf o'r cymorth ariannol i fusnesau yn Sir Ddinbych. Mae miliynau o bunnoedd wedi'i dalu i'n busnesau. Mae'r tîm Datblygu Economaidd a Busnes wedi bod yn darparu canllawiau a chyngor i fusnesau gan ddarparu'r wybodaeth ddiweddaraf ar y wefan yn rheolaidd ynghylch y [cynlluniau ariannol](#) amrywiol sydd ar gael i fusnesau yn ogystal â darparu dolenni i ganllawiau yn ymwneud ag agor yn ddiogel.

Mae'r tîm Datblygu Economaidd a Busnes wedi prosesu Grantiau Busnesau Newydd ar ran LIC. Hyd yma, mae 48 o fusnesau a gafodd eu sefydlu ar ôl mis Ebrill 2019 ac nad ydynt wedi gallu cael mynediad at gyllid arall, wedi derbyn grant o £2,500 yr un, sef cyfanswm o £120,000. Mae'r tîm Datblygu Economaidd a Busnes yn prosesu Grantiau Gofal Plant ar ran LIC.

Mae trafodaethau'n mynd rhagddynt ynghylch y ffordd orau i ddefnyddio'r cyllid canol trefi Covid-19, gan ystyried opsiynau gwahanol.

7. Twristiaeth

Bydd y cynllun gweithredu yn cael ei gyflwyno i'r Uwch Dîm Arweinyddiaeth ar 24 Medi, a Sesiwn Briffio'r Cabinet yn dilyn hynny. Mae'r Cyngor wedi gwneud llawer o waith gyda phartneriaid a busnesau eraill drwy weithgor y Bartneriaeth Rheoli Cyrchfan a Chanol Trefi. Gellir dod o hyd i grynodedb o'r gwaith sydd wedi'i gwblhau hyd yma yn Atodiad 4.

8. Caffael

Mae'r is-thema hon yn ymwneud â sut y gallai'r Cyngor wneud y mwyaf o gyfleoedd i fusnesau lleol gael mynediad at gontractau gyda'r Cyngor ac adolygu rheolau caffael y Cyngor i gefnogi busnesau lleol yn well. Mae cynllun gweithredu wrthi'n cael ei gwblhau ar hyn o bryd i'w drafod gydag Aelodau Arweiniol a'r Uwch Dîm Arweinyddiaeth.

Gweler Atodiad 5 i weld y wybodaeth ddiweddaraf mewn perthynas â'r cynnydd hyd yma yn erbyn y cynllun adfer. Mae'n cynnwys manylion am yr ystod o gamau gweithredu y mae'r Cyngor eisoes wedi'u cymryd.

9. Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?

9.1 Bydd y thema adfer cymorth i fusnesau yn cyfrannu at flaenoriaethau corfforaethol Cymunedau Cysylltiedig a Chymunedau Cadarn. Bydd hefyd yn cyfrannu at ganlyniadau Strategaeth Uchelgais Economaidd a Chymunedol y Cyngor.

10. Faint fydd hyn yn ei gostio a sut y bydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?

Caiff y costau eu bodloni o fewn cyllidebau presennol y gwasanaeth. Rydym wedi cael mynediad at gyllid grant Llywodraeth Cymru ar gyfer ychydig o'r gwaith cyfalaf o fewn canol trefi.

11. Beth yw prif gasgliadau'r Asesiad o'r Effaith ar Les?

11.1 Mae'r adroddiad hwn yn rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf i'r Pwyllgor Craffu mewn perthynas â gwaith adfer cymorth i fusnesau. Nid oes angen asesiad o'r effaith ar les.

12. Pa ymgynghoriadau sydd wedi'u cynnal gyda Chraffu ac eraill?

12.1 Ymgynghorwyd â gwasanaethau amrywiol ac asiantaethau partner CSDd, er enghraifft, Heddlu Gogledd Cymru, grwpiau busnes trefi, yr Uwch Dîm Arweinyddiaeth, Aelodau Arweiniol, y Cabinet ac Arweinwyr Grŵp.

13. Datganiad y Prif Swyddog Cyllid

13.1 Fel a nodwyd yn yr adroddiad, mae'n bwysig bod y gweithgarwch naill ai'n cael ei gadw o fewn adnoddau presennol, neu'n cael ei ariannu gan Lywodraeth Cymru. Mae'r Cyngor wedi gweinyddu mwy na £40m o gymorth uniongyrchol i fusnesau lleol trwy grantiau uniongyrchol a rhyddhad ardrethi ar ran Llywodraeth Cymru. Mae hyn yn eithrio'r taliadau wedi'u targedu i helpu sectorau penodol fel darparwyr gofal cymdeithasol. Dim ond gan Llywodraeth Cymru y gellir ariannu'r lefel hon o help, ond mae'n rhoi pwysau o ran adnoddau ar y Cyngor i ddarparu. Disgwylir y bydd y Cyngor yn parhau i helpu i weithredu cynlluniau o'r fath yn dilyn cyhoeddiadau diweddar am ymestyn cyfyngiadau a fydd yn effeithio ar allu busnesau i adfer.

14. Pa risgiau sydd yna ac a oes unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

14.1 Nid oes unrhyw risgiau arwyddocaol yn gysylltiedig â'r adroddiad hwn.

15. Pŵer i wneud y Penderfyniad

Mae pwerau Craffu mewn perthynas â'r materion yn yr adroddiad hwn yn unol ag:

- Adran 21 Deddf Llywodraeth Leol 2000;
- Adran 7 yng Nghyfansoddiad y Cyngor